

EURÓPAI FÜZETEK 17.

SZAKMAI ÖSSZEFOGLALÓ A MAGYAR CSATLAKOZÁSI

TÁRGYALÁSOK LEZÁRT FEJEZETEIBŐL

Dr. Szloboda Alíz

A magyar áfa-szabályozás változásai az uniós csatlakozás tükrében

Adózás

A Miniszterelnöki Hivatal Kormányzati
Stratégiai Elemző Központ és a
Külgyminisztérium közös kiadványa

Európai Füzetek

A Miniszterelnöki Hivatal Kormányzati Stratégiai Elemző Központ
és a Külügyminisztérium közös kiadványa.

Felelős kiadó: Szeredi Péter

A szerkesztőbizottság elnöke: Palánkai Tibor

A szerkesztőbizottság tagjai: Bagó Eszter, Balázs Péter, Balogh András, Barabás Miklós,
Bod Péter Ákos, Erdei Tamás, Hefter József, Horváth Gyula, Hörcsik Richárd, Inotai András,
Kádár Béla, Kassai Róbert, Kazatsay Zoltán, Levendel Ádám, Lőrincz Lajos, Nyers Rezső,
Orbán István, Somogyvári István, Szekeres Imre, Szent-Iványi István, Török Ádám,
Vajda László, Vargha Ágnes

Főszerkesztő: Forgács Imre

Szerkesztő: Bulyovszky Csilla

Szerkesztőségi titkár: Horváthné Stramszky Márta

A szerkesztőség címe: MEH Európai Integrációs Iroda, 1055 Budapest, Kossuth tér 4.

Telefon: 441-3380

Fax: 441-3394

Lektor: Mocsáry Péter

Kézirat lezárva: 2003. március 13.

Grafikai terv: Szutor Zsolt

Fényképek: Audiovisual Library European Commission

Portréfotó: Csorba Gábor

Nyomás és előkészítés: Visit Nyomda & Stúdió

ISSN: 1589-4509

Budapest, 2003.

Kedves Olvasó!

Az Európai Közösségekben 1967-ben (tehát éppen tíz esztendővel a szervezet létrehozását követően) kezdődött el az a folyamat, amelynek eredményeképp a hozzáadottérték-adó minden tagállamban felváltotta a korábban egyedileg, szabadon alkalmazott forgalmi adókat. Az ezután következő időszakban pedig megvalósult a hozzáadottérték-adó igen fejlett harmonizációja. Ebben a folyamatban talán az volt a legfontosabb lépés, amikor 1977-ben az Európai Tanács elfogadta a 6. áfa-irányelvet.

Nem az a feladatunk, hogy az Európai Unió által elért eredményeket magasztaljuk. Persze nem is célunk lebecsülni azokat. Mindezenetre érdemes megemlíteni – már csak azért is, hogy az általános forgalmi adóval kapcsolatos vívmányokat kellőképpen értékeljük –, hogy más adónemek megreformálása, fejlesztése területén korántsem ért el olyan figyelemre méltó eredményt a Közösség.

Ma már látható, hogy a Közösség legfőbb célját, az egységes piacot – legalábbis az áfát illetően – sikerült megteremteni. Ez magyar szempontból sem rossz fejlemény. Hiszen a mi jelenlegi fejlettségi szintünkön igen fontos szerepet játszanak a kis- és középvállalkozások. Márpedig – úgy

tetszik – ezeknek a szempontjából igen progresszívek az Európai Unióban érvényes áfa-szabályok. Nézzünk közülük egyet-kettőt!

A kisvállalkozások egyszerűsített eljárási módszereket, például – szűk körben – átalányadózási szabályokat alkalmazhatnak az adó megállapítására és befizetésre. Megjegyzendő: itt nem az a cél, hogy ezek a cégek kevesebb adót fizessenek, hanem az, hogy csökkenthessék eljárási terheiket. Mindezen felül a tagállamok adómentességet adhatnak azoknak a kisvállalatoknak, amelyeknek az éves forgalma nem haladja meg az 5 ezer eurót. De folytathatnánk akár a mezőgazdasági kistermelőknek nyújtható számtalan kedvezményről is.

I. Általános tudnivalók

1. Szabályozás az Európai Közösségben

Az Európai Közösségeknek már a Római Szerződésben deklarált céljai közt szerepelt az egységes belső piac kialakítása, a négy szabadság – a termékek, a szolgáltatások, a tőke és a munkaerő szabad áramlásának – megteremtése. A célkitűzés érdekében meg kellett szüntetni a tagállamok között minden olyan fiskális (például vámok) és nem fiskális (kvóták, minőségi előírások) akadályt, amely a termékek vagy a szolgáltatások szabad áramlásának útjában állhatott¹. Ennek a folyamatnak képezte részét az az 1967-ben megkezdődött intézkedéssorozat, amely során – Franciaország példáját követve – minden tagállamban hozzáadott érték típusú adó váltotta fel az addig egyedileg, szabadon alkalmazott forgalmi adókat, a későbbiekben pedig a hozzáadottérték-adó nagyfokú harmonizációját valósították meg.

Az Európai Közösség tagállamainak hozzáadottérték-adó harmonizációjában a leg-

fontosabb lépés az volt, amikor a Tanács 1977. május 17-én elfogadta a 77/388 EKG irányelvet². Ez *6. áfa-irányelv* néven – számos módosítást követően, és még több tagállami eltérést biztosító jogositvánnyal kiegészítve – ma is a Közösség áfa-rendelkezéseinek a gerincét képezi. Az irányelv legutóbbi módosítása a 2002/38 EK tanácsi irányelv³ a rádiós és televíziós műsorok adásáról, és meghatározott elektronikusan teljesített értékesítésekről.

A terület részletesebb szabályozása az egységes adózási környezet megteremtése mellett azért is szükségessé vált, mert a Tanács által 1970. április 21-én meghozott döntés értelmében a Közösség a tagállamok által befizetett összegek helyett saját, önálló bevételekkel rendelkezik. A *Luxemburgi Szerződésben* foglalt részletek szerint a bevételek egy átmeneti időszak után kiegészülnek a hozzáadottérték-adóból származó adók kis hányadával, legfeljebb a harmonizált áfa-alap egy százalékával. Erre azért volt szükség, mert rendszeres és kalkulálható

1 Az Amszterdami Szerződéssel 1997 októberében módosított alapszerződés (megjelent a Közösségek Hivatalos Lapjának C340. számában, 1997. november 11.) 90–92. cikke tiltja meg a tagállamok közti kereskedelem megkülönböztető adóztatását, a 93. cikk rendelkezik a közvetett adók harmonizálásáról.

2 Megjelent a Közösségek Hivatalos Lapjának C145. számában, 1977. június 13.

3 Megjelent a Közösségek Hivatalos Lapjának C128. számában, 2002. május 15.

költségvetési forrásokra volt igény, amely ismérveknek a kereskedelmi ingadozásoknak kitett importvámok nem felelnek meg. A bevételek biztosítása kívánta meg a hozzáadottérték-adó szabályainak, különösen az adóalap-számítás, az adóbehajtás és az adómentességek körének harmonizálását.

2. A magyar áfa-szabályozás

A mai magyar adórendszer alapját az 1988. évi adóreform fektette le. A hazai adójogon belül az általános forgalmi adóról szóló – többször módosított – 1992. évi LXXIV. törvény (a továbbiakban: áfa-törvény) alapjaiban az európai normákhoz igazodik, a

közösségi irányelvekre épül, ezért nem alapvető változásokra, hanem finomításokra volt és van szükség. A csatlakozás időpontjában kell számítani egy jelentősebb módosítás megjelenésére: a Közösségen belüli termékügyletekre meg kell alkotni a belső piaci szabályokat (lásd erről bővebben: *Az európai egységes piac általános forgalmi adó szabályai* című Európai Füzetet). A magyar áfa-jog időközben végrehajtott módosításai már a közösségi alapelvek figyelembevételével készültek. A harmonizáció során elsősorban a folyamatosan korszerűsített 6. áfa-irányelvet kell szem előtt tartanunk, amely révén a tagállamok forgalmi adó rendszere azonos elvek alapján működik, minden árut és szolgáltatást csak egyszer – de egyszer biztosan – adóztatnak.

Az Adózás fejezetről szóló csatlakozási tárgyalások 1999 tavaszától 2001 nyaráig tartottak. Magyarország *átmeneti mentesség* kapott a háztartási energia és az étkeztetési szolgáltatások esetében. Azaz a háztartási energiaszolgáltatásra 2007. december 31-ig kedvezményes, 12 százalékos kulcsot alkalmazhatunk, hasonlóképpen az étkeztetési szolgáltatásokra is, ugyancsak 2007. december 31-ig, vagy a 6. irányelvben általánosan szabályozott átmeneti időszak végéig, amennyiben az korábban következne be. Derogációt kaptunk az alanyi mentesség és a nemzetközi személyszállítás kér-

désében, amely alapján legfeljebb 35 000 euró értékig emelhető az alanyi adómentesség értékhatára, illetve a nemzetközi személyszállítás visszaigénylési joggal áfamentes (gyakorlatilag ez a hazai 0 kulcsnak felel meg). A földgáz és az elektromos áram kedvezményes adómértékkel történő adóztatása esetében Magyarország részére egyéves, úgynevezett technikai átmeneti időszak áll rendelkezésre, hogy a kedvezményes kulcs alkalmazását az Európai Bizottságnak bejelentse, majd a bejelentést követően a közösségi szabályozás értelmében joga lesz annak alkalmazására.

3. A fogyasztási adó

A fogyasztási adóról és a fogyasztói árkiegészítésről szóló, többször módosított 1991. évi LXXVIII. törvény alapján jelenleg a nem ezüst nemesfémből készült termékek, a nemes kőből készült ékszerek, a csiszolt

nemes kövek, a nem ezüst nemesfém egyéb ékszerek, a nem ezüst nemesfém termék- és ékszeralkatrészek, a személygépkocsik és/vagy lakóautók, továbbá a pörköltkávé, a valódikávé-kivonat belföldön történő értékesítése, valamint importálása után fogyasztási adót kell fizetni.

A fogyasztási adó módosítása *nem harmonizációs kötelezettség*. A fogyasztási adók fenntartása az egyes tagállamok döntésén alapul. Az Európai Unión belül nem tiltott az általános forgalmi adón és a jövedéki adón kívül további fogyasztási adókat alkalmazni, ezek fenntartása azonban hátrányt jelent az árversenyben. Következésképp a jövőben kívánatos intézkedés lesz a fogyasztási adó megszüntetése, illetve átalakítása. Az intézkedés lényeges mértékben nem érinti a költségvetés bevételi oldalát, illetve egyes intézkedések piactisztító hatása következtében ideiglenesen az adóbevétel növekedésére is lehet számítani.

II. Hozzáadottérték-adó a közösségben és a magyar szabályozás

1. A közösségi hozzáadottérték-adó harmonizációjának története

Míg a közvetlen adókat illetően az Európai Községek tagállamainak máig sem sikerült megegyezésre jutniuk, az általános forgalmi adó harmonizációja a hatvanas évektől kezdve kisebb zökkenőkkel, de folyamatosan haladt előre. Ennek során a korábban működő kumulatív többfázisú forgalmi adó rendszerei eltűntek, és helyüket átvette a magyar adórendszerben *általános forgalmi adóként ismert* hozzáadott-érték-adó.

A forgalmi adó a *közvetett adók* egyik fajtája. (Közvetett az adó, ha az adóteher viselője és az adóteher fizetője nem ugyanaz a személy, vagyis az adóteher az árba beépítve másra áthárítható.) A közvetett adók közé sorolják az áruk és a szolgáltatások forgalmával, termelésével, illetve fogyasztásával kapcsolatos adókat, így a vámokat, a forgalmi adókat és a fogyasztási adókat. Forgalmi adót a termékértékesítések és szolgáltatásnyújtások, valamint – a napjainkat jellemző adórendszerekben – a termékimport után kell fizetni. Az adó alapja az értékesi-

tés ellenértéke, amelyre százalékos mértékű adókulcsot határoznak meg.

A XX. század közepén az európai államok többsége az úgynevezett *kumulatív többfázisú forgalmi adó* rendszerét alkalmazta. Ennek alapján a termékeket minden egyes ügylet után megadóztatták, tehát a teljes adóteher nem kizárólag az adómérték, hanem az ügyletek számának függvénye is volt. A nyersanyagtól a félkész terméken át a késztermékig minden egyes értékesítéskor felszámított forgalmi adó következménye a fogyasztói árban volt mérhető. Ez a metódus az integrált nagyvállalatokat részesítette előnyben a kisebb vállalatokkal szemben, amelyek kiszorultak a piacról. A vállalatok a termelés-forgalmazás során egymásra épülő integrációra törekedtek, s olyan mesterséges vállalat-összevonások következtek be, amelyeket nem támasztottak alá gazdasági megfontolások, hanem azokat kizárólag adócsökkentési célok motiválták. Ez egyértelműen a versenyfeltételek torzulásához vezetett.

A forgalmi adók újabb fajtájának tekintethetjük a *hozzáadottérték-adót* (value added tax, VAT), amelynek rendszerét először Franciaországban vezették be, 1954-ben.

Ez ugyancsak többfázisú, de nem kumulatív adó. A hozzáadottérték-adó lényege, hogy nem a költségeket is magában foglaló ellenértéket adóztatja, hanem az úgynevezett hozzáadott értéket: az eladási ár, azaz a bevétel és a kiadások (költségek) különbségét. A technikai megvalósítás jellemzően vállalati szinten történik: a vállalat eladott termékei, szolgáltatásai után fizetendő forgalmi adójából levonhatja a beszerzéseiben már kifizetett forgalmi adót. Ennek köszönhetően a végső fogyasztói ár adótartalma nem függ az ügyletek számától, holott ebben a rendszerben is minden értékesítési fázisban megjelenik az adó.

Az Európai Gazdasági Közösségekben 1967-ben született meg a *Tanács 67/227 EKG irányelve*⁴, amely az első volt az általános forgalmi adót szabályozók közül (első áfa-irányelv). Célkitűzései meglehetősen korlátozottak voltak: mindössze annyi feladatot szabott a tagállamoknak, hogy 1970. január 1-jére szüntessék meg egy- és többfázisú forgalmi adóikat, és helyükre a hozzáadott értéken alapuló, úgyne-

vezett összefázisú adónemet vezessenek be. Ekkor még nem jelent meg célként a harmonizáció, a tagállami gyakorlatok közelítése. Ugyanakkor a nemzeti adóterhek nagysága különbözőségének fennmaradása miatt továbbra sem szűnt meg a tagállamok közötti kereskedelem árára gyakorolt hatás – lévén, a nagyobb adóteher magasabb árat jelentett –, emiatt szükség volt arra, hogy az export és az import esetében kiegyenlítő mechanizmust alakítsanak ki. Erre született megoldásként az úgynevezett *áttagkulcsok* módszere, amelyet a 68/221 EKG irányelv szabályozott.

Az általános forgalmi adó bevezetése azonban késlekedett: Belgium és Olaszország már 1969-ben bejelentette, hogy nem fogja tudni betartani az eredetileg kitűzött határidőt⁵, és az utóbbinak több alkalommal is haladékot kellett kérnie. Ez főleg azzal volt indokolható, hogy az akkori olasz politikai-gazdasági viszonyok miatt belső reformokra volt szükség, és a közösségi célok követésére nem nyílt lehetőség. A késedelmek igazolására, elfo-

4 A Tanács 1967. április 11-i 67/227 EKG számú első irányelve a tagállamok forgalmi adóra vonatkozó jogszabályainak közelítéséről (megjelent a Közösségek Hivatalos Lapjának P071. számában, 1967. április 14., 1301–1303 old.)

5 A Tanács 1969. december 9-i 69/463 EKG számú harmadik irányelve a tagállamok forgalmi adóra vonatkozó jogszabályainak közelítéséről (megjelent a Közösségek Hivatalos Lapjának L320. számában, 1969. december 20., 34–35. old.)

6 A harmadik áfa-irányelv Belgiumnak és Olaszországnak egyidejűleg adott haladékot, míg a negyedik és az ötödik áfa-irányelv (a Tanács 1971. december 20-i 71/401 EKG számú, illetve 1972. július 4-i 72/250 EKG számú irányelve) Olaszország kérelmének adott helyt.

gadására születtek meg a 3–5. áfa-irányelvek⁶, amelyek egyre távolabb tolták a határidőt, míg végül 1973-ben az akkori tagállamok mindegyikében bevezették az általános forgalmi adót. Ezzel kialakult az árakat befolyásolni képes adóverseny fokozatos megszűnésének alapja. Egy 1970-ben született döntés azonban már további feladatot állított a Közösség áfa-szabályai elé: az általános forgalmi adó rendszerének kellett előteremtenie a közösségi költségvetés forrásainak egy részét.

Annak érdekében, hogy az áfa-alapú befizetésekben adódó hozzájárulások terhe egyenletesen oszadjon el a tagállamok között, az addig elértnél jóval nagyobb fokú harmonizáció vált szükségessé. Többé nem volt elegendő a rendszer alapvető szabályainak egyezése: mind az adóköteles ügyletek értékét (az adóalapot), mind az erre kivetett adókulcsot egységes szinten kellett megállapítani. Ezen túl a mentességeket is egységesíteni kellett, és szükség volt arra, hogy a tagállamok által alkalmazott egyszerűsített vagy kedvezményes adózási módszereket is közös alapra helyezték. Ez az intézkedés természetesen a tagállami mozgástér jelentős szűkülésével járhatott csak együtt, így nem csoda, hogy a nemzeti áfa-szabályokat harmonizáló 6. áfa-irányelvet csak 1977-ben fogadta el az Európai Tanács.

2. A közös hozzáadottérték-adó rendszer kialakítása

A közös piac megteremtése az áruk szabad mozgását igényli. Elérésének feltétele, hogy a termékeket egységesen vagy a származási, vagy a célországban adóztassák. Mindenképpen szükséges elkerülni a kettős adóztatást, ugyanakkor biztosítani kell az egyszeri adóztatást az állami bevételek és a versenysemlegesség érdekében.

A vámunió kiépítése során (1957–1968) fennállt a veszélye, hogy a vámokat adókkal váltják fel, így – a célokkal ellentétben – az importált termékek terhei változatlanul magasak maradnak. Ezért is vált fontossá,

hogy a közvetett, különösen a forgalmi adókat harmonizálják azzal a céllal, hogy az ne legyen hatással a Közösségen belüli áruforgalomra.

Az Európai Gazdasági Közösséget alapító hat tagállam két fő megoldás közül választhatott a forgalmi adó harmonizálásánál. Amennyiben a *származási ország adószabályai szerint* adóztatják a termékeket, a kereskedelmi forgalom mozgását az adómértékek közötti különbség irányítja. Ebben az esetben a tagállamok érdekeltek lennének adómértékek harmonizációjában és az adóhatárok eltörlésében.

A *célország szabályai szerinti* adóztatás esetén a forgalmi adó mértéke nem releváns döntési tényező a termelés helyének megválasztásakor. Az adóhatárok azonban fennmaradnak, és a tagállamok nem kényszerülnek adómértékek közelítésére. Az alapító tagállamok relatíve alacsony fokú gazdasági integrációjuk miatt az áfa-rendszer fejlődésének kezdeti szakaszában ez utóbbi megoldást fogadták el.

3. A 6. áfa-irányelv

A Közösség adójogának túlnyomó részét – különösen az áfa-szabályozás zömét – *irányelvek* alkotják. A közösségi másodlagos jogforrások közül az irányelv (directive) a Római Szerződés 249. cikke értelmében az

elrendő célt tekintve mindegyik címzett tagállamot kötelezi, de a módszerek és az eszközök tekintetében a tagállamok szabadon döntenek. Ezen felül az irányelvet – ellentétben a közvetlenül hatályos rendeletekkel – a tagállam belső jogába be kell építeni.

A 6. áfa-irányelv révén a nemzeti áfa-rendszerek szerkezete hasonlóvá vált. Az egységesítés kiterjedt az adózási alapfogalmak tisztázására, meghatározta az adó alanyait, az adóztatható ügyleteket, az adóztatás helyét, az adó kivethetőségének kritériumait, az adóalap számításának módját, az adókulcsok természetét, az adómentességeket, az adó levonhatóságának fel-

tételeit, az adó befizetésére kötelezett személyeket és azok kötelezettségeit. Az irányelv speciális szabályokat határoz meg a mezőgazdasági kistermelőkre, a kisvállalkozásokra, az utazási irodákra, továbbá a használatcikkre, műalkotásokra, gyűjteményi tárgyak és régiségek kereskedelmére. Kijelöli az egyszerűsített eljárások, ideiglenes mentesítések határait, és a hatályba lépés előtt szükséges konzultációs eljárásokat, továbbá konzultatív jogkörrel létrehozta az Áfa Bizottságot.

Az irányelv egyes területeken csupán *keretjellegű* volt, azaz átmeneti mentességeket és választási lehetőségeket biztosított a tagállamoknak. A választási lehetőségek többsége a Közösség által részletesen még nem szabályozott területeket érintette. A jogalkotás és a jogalkalmazás előrehaladtával ezen opciók száma folyamatosan csökkent az újabb területek szabályozás alá vonásával. Ezek a pontosítások érintették az adózás folyamatának egyes fázisait, például az 1979-es nyolcadik és az 1986-os tizenharmadik áfa-irányelv, amelyek rögzítik a Közösségen belüli és a harmadik országbeli külföldi személyeknek történő hozzáadottérték-adó visszatérítés módját.

Az új jogszabályok másik típusa az adózott tevékenység szerint speciális kedvezményeket élvező szektorokra vonatkozik, mint a tizedik áfa-irányelv, amely az ingó-

ságok bérbeadásának áfa-vonzatáról rendelkezik. Harmadik tényezőként a Közösségek bővítése révén a közös hozzáadottérték-adó rendszeréhez csatlakozó új országok felkészülési problémái említhetők, ennek köszönhetően született a Görögországra vonatkozó tizenötödik (1983) és huszonegyedik áfa-irányelv (1986).

Az integráció előrehaladtával a Közösség célul tűzte ki – a közös piac továbbfejlesztésével – az egységes piac megteremtését. Az áfa-rendszerrel kapcsolatban a fő problémát a célország szerinti adóztatás elve, illetve az adókulcsok különbözősége jelentette. 1991-ben történt meg az áttörés, az elfogadott irányelv tartalmazta a végleges és az átmeneti áfa-rendszer szabályait.

4. A magyar szabályozás története, a csatlakozási tárgyalások

A mai magyar adórendszer alapját az 1988. évi adóreform fektette le. A magyar adószervezet azóta bekövetkezett változásai követték a nemzetközi trendeket. Ezek egyike a közvetett (hozzáadottérték- és fogyasztási) adók részarányának növekedése az összes adóbevételben. A másik jellemző az egyre erősödő igény az adózás *egyszerűbbé és áttekinthetőbbé* tételére, ennek érdekében sokszor adókedvezmények szűnnek meg.

Az Európai Unióhoz történő csatlakozásunknak előfeltétele a magyar gazdaság működési feltételeinek közelítése a tagállamokéhoz. Ennek részét képezi a magyar adórendszer átfarmálása a közösségi normák (főképp az irányelvek) alapján, azaz a közösségi vívmányok, az *Acquis Communautaire* átvétele. Az *Acquis* magában foglalja az úgynevezett elsődleges jogforrásokat, azaz a szerződéseket (például Római Szerződés, Maastrichti Szerződés), és a másodlagos jogforrásokat, azaz a Közösség szervei által létrehozott jogot (a rendeleteket, az irányelveket, a határozatokat, az ajánlásokat, a véleményeket).

A hazai felkészülést az 1991. december 16-án aláírt Európai Megállapodás, azaz Magyarország és az Európai Közösségek társulási szerződése indította el. A Bizottság ezután az 1995-ben kiadott Cannes-i Fehér Könyvben sorolta fel részletekbe menően Közép- és Kelet-Európa társult országai részére azokat a jogszabályokat, amelyeket a csatlakozásig át kell venniük. A Fehér Könyv adózási fejezete értelmében a közösségi forgalmi adó rendszeréhez lehető legközelebb álló rendszert kell létrehozunk. Emellett az Európai Bizottság 1998 óta évente közzétett országjelentései is segítenek a feladatok meghatározásában, konkretizálásában.

A 2000. évben megjelent országjelentés szerint az áfára vonatkozó jogszabályok és

struktúrák megfelelnek az Európai Unió szabályozásának. Feladatokat, teendőket a kedvezményes kulcs alá tartozó termékek számának további csökkentésében és a nulla kulcs megszüntetésében állapítottak meg.

A Magyarország és az EU közötti csatlakozási tárgyalások során külön fejezetben szerepeltek az adózási kérdések. Ebben a fejezetben 1999 márciusában és áprilisában zajlottak le a joganyag-átvilágítási tárgyalások. Az első magyar csatlakozási álláspontot a kormány 1999. június 29-én fogadta el. Az Adózás fejezet érdemi tárgyalása 1999 novemberében kezdődött meg. Az egyeztetések során a magyar kormány *ötéves derogációt* kért a következő termékek és szolgáltatások kedvezményes áfa-kulcs alatt tartására (amelyeket a 6. áfa-irányelv szerint át kellene sorolni a normál kulcs alá):

- háztartási fűtőanyagként felhasznált szén, szilárd tüzelőanyag;
- távhőszolgáltatás;
- étkezdében vagy más szociálpolitikai működési célú intézményben felszolgált vagy értékesített élelmiszerek;
- áruszállítás;
- áruraktározás.

2001. június 12-én az Európai Unió tagállamainak képviselői fogadták el azt a közös tárgyalási álláspontot, amely (a két utóbbi kérés kivételével) elfogadta a magyar szakértők által előterjesztett átmeneti mentessé-

gi igényeket a közösségi vívmányok adózási részét illetően. Az elfogadott tárgyalási álláspont lezárta a több mint két évig tartó tárgyalási folyamatot, egyúttal meghatározta a magyar adójogalkotás és -végrehajtás irányvonalait is. (A tagállamok azért utasították el a szállításra és a raktározásra vonatkozó igényt, mert – érvelésük szerint – ezeket döntően csak olyan vásárlók veszik igénybe, akik maguk is áfa-alanyok, tehát az adómérték megemelése legfeljebb likviditási nehézségeket okozhat számukra.)

5. Az áfa-törvény legutóbbi, harmonizálási kötelezettségekkel összefüggő változásai

Az áfa-törvény 1993. január 1-je óta szabályozza a kötelezettségeket, a levonási, a visszaigénylési jogosultságokat. A jogszabály a 6. áfa-irányelvét példamutató módon követi. A 2001-es módosítások között a harmonizáció irányába mutat az ingyenes szolgáltatásnyújtás adókötelessé nyilvánítása, ha a szolgáltatásnyújtáshoz felhasznált inputok adója részben vagy teljesen levonható. Ugyancsak harmonizációs lépés volt a rádiós és televíziós szolgáltatásnyújtás kivétele a kedvezményes kulcs alól, és normál áfa-kulcs alá sorolása. A távközlési szolgáltatások adóztatási helyének ezután – a 99/59 EK irányelvnek megfelelően – a szolgál-

tatás igénybevevőjének székhelye vagy lakohelye tekintendő.

A 2001. évi országjelentés értékeli az előrehaladás folytatását, azonban további erőfeszítéseket tart kívánatosnak a kedvezményes áfa-kulcs alá tartozó kör tekintetében, ide értve a 0 százalékos kulcs megszüntetését, a külföldi adóalanyok adó-visszatérítését és a speciális adózási módokat. Ezenkívül fejleszteni kell az elektronikus adatcserét biztosító informatikai rendszert. A magyar kormány jogharmonizációs programját többek között a 2212/1998. (IX. 30.) kormányhatározat tartalmazza.

Az áfa-törvény a 6. irányelv rendelkezéseitől lényegében *már csak három ponton tér el*: az egyes részterületeken az adómértékek alá való besorolásokban; az adómérték minimum szintjében; valamint az egységes belső piaci szabályok megalkotásában.

Az utóbbi hiányosság csak a csatlakozás időpontjával szüntethető meg, korábban ugyanis értelmezhetetlen például az export és az import korlátozása az Európai Unión kívüli országokra, ezért a törvény 2003. január 1-jétől hatályba lépett módosításai három pont köré csoportosíthatók:

- a besorolási mellékletek harmonizálása;
- más jogszabályok változásának leképezése;
- a törvény egyes rendelkezéseinek pontosítása.

A 6. irányelvnek megfelelően végre kell hajtani az egyes kulcsok alá való besorolások újabb harmonizációját. Az átsorolások jelentős mértékben alátámasztják Magyarország elkötelezettségét a csatlakozás mellett. Az

irányelv meghatározza, hogy melyek azok a termékek és szolgáltatások, amelyek kedvezményes kulccsal adózhatnak, illetve mely termékek és szolgáltatások tartoznak a tárgyi adómentes körbe. Előbbiek körét az irányelv H. melléklete tartalmazza (alkalmazható, de nem kötelezően alkalmazandó szabályként), utóbbit a belföldi termékértékesítésekre és a szolgáltatásnyújtásokra vonatkozóan a 13. cikk, kötelező jelleggel.

6. A magyar áfa-törvény harmonizáltsága

6.1. Tárgyi és területi hatály

A 6. áfa-irányelv 2. cikke szerint az irányelv tárgyi hatálya az adóalany által ilyen minőségében, ellenérték fejében, az adott ország területén teljesített termékértékesítésre és szolgáltatásnyújtásra, valamint a termékimportra terjed ki.

A magyar szabályozás a tárgyi hatály tekintetében harmonizáltnak tekinthető. Az 1992. évi LXXIV. törvény 3. paragrafusa értelmében a törvény tárgyi hatálya kiterjed a belföldön teljesített termékértékesítésre és szolgáltatásnyújtásra, valamint a termékimportra. 1993. január 1-je óta a termékértékesítés magában foglal minden, a Polgári Törvénykönyvben megnevezett tulajdonszerzési módot. A szolgáltatásnyújtás meghatározása „maradékélvű”, szolgáltatás minden olyan gazdasági tevékenység, amely nem minősül termékértékesítésnek. Ez a definíció váltotta fel a korábbi konkrét, taxatív jellegű meghatározást (a Szolgáltatások Jegyzékébe besorolt tevékenységek), és ezáltal biztosítja a tevékenységek lehető legszélesebb körének adóztatását.

A 6. áfa irányelv 2. cikke szerint a hozzáadottérték-adót a tagállamok területén kell alkalmazni. A 3. cikk szól az irányelv terüle-

ti hatályáról. Eszerint egy *ország területe* alatt a Római Szerződés 299. cikkében meghatározott területet kell érteni. Egyes tagállamok meghatározott, gazdasági szempontból nem „integrálódott” területeit (például a Spanyolországhoz tartozó Kanári-szigeteket) azonban kizárták az adó alkalmazási területéből.

A magyar áfa-törvény belföldinek minősíti a Magyar Köztársaság *egész területét*, beleértve a vámszabad és a tranzitterületet is. (Az 1992. évi LXXIV. törvény megszűntette a korábban külföldinek minősülő vámszabad terület különleges jogállását, mivel az áfáról szóló 1987. évi V. és az 1989. évi XL. törvény a belföld fogalmát a következőképpen definiálta: „belföld a Magyar Népköztársaság területe, a vámszabad terület kivételével”; a módosítás révén az „új” áfa-törvény ezzel eleget tesz a versenysemlegesítés követelményének.)

6.2. Az adóalany fogalma

A 6. irányelv 4. cikk (1) bekezdése alapján adóalany az a személy, aki a Közösség területén, bármely helyen, bármilyen típusú gazdasági tevékenységet önállóan és függetlenül végez, e tevékenység céljára és eredményére való tekintet nélkül. Az adóalany ilyen minőségében jár el, amikor önállóan folytat a 4. cikk (2) bekezdésében meghatározott gazdasági tevékenységet. E szerint a

gazdasági tevékenység magában foglalja a termelők, a kereskedők, a szolgáltatók tevékenységét, ide értve a bányászati és a mezőgazdasági tevékenységet, illetve egyes szakmai tevékenységeket, valamint a birtokba vehető és a birtokba nem vehető dolgok folyamatos jellegű, jövedelemszerző céllal történő hasznosítását.

Az irányelv engedélyezi, hogy a tagállamok egy adóalanyként kezeljék a *kapcsolt vállalkozásokat*, ha azok adott tagállam területén rendelkeznek székhellyel. (Kapcsolt vállalkozásban vannak azok az adóalanyok, akik jogilag függetlenek, de szoros pénzügyi, gazdasági és szervezeti kapcsolatok kötik őket egymáshoz.) Az úgynevezett *csoportos bejelentkezést* jelenleg Ausztriában, Dániában, Finnországban, Hollandiában, Írországban, Angliában és Németországban alkalmazzák.

Az irányelv 4. cikk (5) bekezdése szerint az államok, a tartományok, az önkormányzatok és a közjog más intézményei nem minősülnek adóalanyoknak, amennyiben olyan tevékenységet, illetve értékesítéseket végeznek, amelyeket közhatóságként folytatnak, még akkor sem, amikor ezekkel a tevékenységekkel, illetve értékesítésekkel összefüggésben vámokat, illetékeket, hozzájárulásokat vagy más adókat szednek be. Ha azonban ilyen tevékenységeket, illetve értékesítést végeznek, akkor e tevékenységeket vagy szolgáltatásokat illetően adóalanynak minő-

sülnek, amennyiben nem adóalanyként való kezelésük a verseny jelentős torzulását eredményezné. Minden esetben adóalanynak minősülnek azonban az irányelv D. mellékletében felsorolt tevékenységeket illetően, amennyiben ezeknek a tevékenységeknek a terjedelme nem jelentéktelen. Ezen tevékenységek a következők:

- távközlés;
- víz- gáz- villamos- és gőzenergia-szolgáltatás;
- árufuvarozás;
- kikötői és repülőtéri szolgáltatások;
- személyszállítás;
- eladásra gyártott új termékek értékesítése;
- a mezőgazdasági intervenciók szervek mezőgazdasági termékértékesítése, amelyet az e termékek közös piacszervezéséről szóló rendeletek alapján végeznek;
- szakmai jellegű vásárok és kiállítások rendezése;
- raktározás;
- reklámügynökségi tevékenység;
- utazási irodák tevékenységei;
- üzemi tulajdonban lévő étkezdék, eladóhelyek és szövetkezetek, valamint hasonló intézmények üzemeltetése;
- a rádió- és televízióállomások meghatározott tevékenységei.

Áfa-törvényünk – polgári jogi koncepciót alkalmazva – az adóalanyiságot általában

gazdasági tevékenység végzéséhez, saját nevében jogok és kötelezettségek vállalásához köti, felsorolva a lehetséges adóalanyokat, úgymint természetes személy, jogi személy és jogi személyiség nélküli szervezetek. A gazdasági tevékenység meghatározása a hangsúlyt az üzletszerű bevételszerző tevékenységre helyezi, de nem foglalkozik külön a tárgyi és az immateriális javak hasznosításával, hiszen ezek csak egyes megjelenési formái az átfogó jelleggel megfogalmazott gazdasági tevékenységnek.

A *csoportos adózást* a magyar áfa-törvény is ismeri: a törvény 4. paragrafusának (2) bekezdése szerint közös tulajdonban és közös használatban levő ingó és ingatlan dolog tekintetében a tulajdonostársak közössége minősül adóalanynak. Az adóalanyisághoz fűződő kötelezettségeket és jogokat a tulajdonostársak közössége az általa kijelölt képviselő útján gyakorolja.

A köztintézmények áfa-adóalanyiségának pontos meghatározása a következő törvényt módosítás egyik feladata lesz.

6.3. Az adóköteles tevékenység fogalma

Az irányelv 5. és 6. cikke határozza meg az adóköteles tevékenység fogalmát. A termékértékesítés birtokba vehető dolgok feletti, tulajdonosként való rendelkezési jog átruházását jelenti. Amely ügylet nem termékértékesítés, az szolgáltatásnyújtásnak minősül.

A 7. cikk alapján termékimporton azon termékeknek a Közösségbe való belépése értendő, amelyeknél a vámelőírások teljesítése vagy a vámok megfizetése korábban még nem történt meg, vagy amelyek az Európai Szén- és Acélközösség hatálya alá tartoznak, és nincsenek forgalomban. Emellett termékimport a harmadik országból származó termékeknek a Közösségbe való belépése, beléptetése is.

Ingyenes ügyletek is adózathatók annak érdekében, hogy a saját előállításnál azonos elbírálás alá essenek a vásárolttal. Így adózatható a saját vállalkozásban végzett beruházás, a saját előállítású termék adólevonásra nem jogosító tevékenység folytatásához való felhasználása, az adóalanyiság megszűnésekor az adóalanytól maradó termékek kivonása a gazdálkodás köréből, a vállalkozás eszközeinek idegen célokra való felhasználása (különösen a személyzet szükségleteinek a kielégítése). Nem kötelező adóztatni azonban a jogutódnak történő vagyonátadást.

A fentiekből látszik, hogy a magyar törvényben az adóköteles tevékenységek meghatározása *lényegileg azonos*, mint a hatodik irányelvben. A közösségi szabályok azonban nem kötelező opciókat is biztosítanak. (Mód van arra, hogy a tagállam az ingatlan első, beköltözés előtti alkalmoszerű értékesítését is adóztassa.)

6.4. A termékértékesítések és a szolgáltatásnyújtások teljesítési helye

Az egyes ügyletek *teljesítési helyének* meghatározása központi eleme a szabályozásnak. A tagállamok közti vagy a nemzetközi kereskedelemben egységes rendszert kell rögzíteni annak érdekében, hogy ne fordulhasson elő olyan eset, amikor mindkét érintett állam „magáénak követeli az ügyletet”, pontosabban az ahhoz kapcsolódó adókövetési jogot – avagy amikor a két belső jog között adómentesen történik meg az ügylet, mivel mindegyik szabályozás a másiknak adná át az adóztatás lehetőségét.

Az irányelv 8. cikke szerint, ha nem történik termékfeladás vagy fuvarozás, a termékértékesítés teljesítési helyének azt a helyet kell tekinteni, ahol a termék az értékesítés időpontjában található. Amennyiben a terméket az eladó, a vevő vagy egy harmadik személy feladja, szállítja vagy szállíttatja, a teljesítés helyének azt a helyet kell tekinteni, ahol a termék a feladás vagy a fuvarozás megkezdésének időpontjában található. Amennyiben a terméket az eladó, vagy az ő költségére – próbaüzemmel vagy anélkül más – fel- vagy összeszereli, akkor az értékesítés helyének az a hely minősül, ahol a fel- vagy összeszerelést elvégzik. Ha a terméket nem az eladó tagállamban, hanem egy másik tagállamban szerelik fel, vagy össze, akkor az exportáló tagállam megteszi – az adott

országban – a kettős adóztatás elkerüléséhez szükséges intézkedéseket.

A termékimportra a szabályozás azt az általános elvet alkalmazza, hogy ezek az ügyletek minden esetben az importálás országában teljesülnek. Ezekben az esetekben a termék szállítása eredendően egy másik ország területén történne, de a felhasználás, a fogyasztás mégis az importálás országában következik be. Így, a főszabálytól eltérően, amennyiben a termékeket a Közösségen kívüli területekről hozzák be, akkor az ügylet teljesítési helye nem az lesz, ahol a termék a szállítás kezdetén van, hanem az a tagállam, amelyben a Közösség területére belép a termék.

A *szolgáltatások teljesítési helye* az ügyletkez jóval nehezebben köthető, mint a termékek esetében: egy tanácsadás, tervezés tényleges megvalósulási helye szabadon megválasztható vagy változtatható. Ugyanakkor más szolgáltatásfajtáknál a mozgástér már jóval szűkebb, mint az előadóművészetek vagy az ingatlanhoz kapcsolódó szolgáltatások esetében, ahol a kivitelezés konkrét földrajzi helyhez köthető. Ezt a helyzetet a szabályozás igyekszik figyelembe venni, mivel minden olyan esetben, amikor a szolgáltatás nyújtásához egyértelműen hozzárendelhető egy jól meghatározható megvalósulási hely, igyekszik azt tekinteni a teljesítés helyének.

A szolgáltatásnyújtás teljesítési helye főszabály szerint az a hely, ahol a *szolgáltatásnyújtó* gazdasági tevékenységének *székhelye* vagy *állandó telephelye* található, ezek hiányában, ahol állandó lakóhelye vagy szokásos tartózkodási helye van.

Ingatlanhoz vagy annak létrehozásához kapcsolódó szolgáltatás esetében az ingatlan helyén megvalósulónak kell tekinteni a szolgáltatásokat. Ebbe a kategóriába sorolható az építészeti tervezéstől kezdve a felügyeleti munkákon keresztül az ingatlanügynöki szolgáltatásokig minden, a már meglévő vagy a létrehozandó ingatlanhoz közvetlenül kapcsolódó szolgáltatás.

Hasonlóképpen a szolgáltatás fizikai megvalósulásának helyét kell figyelembe venni a *szállítási szolgáltatások* esetén. Mind a teher-, mind a személyszállítási szolgáltatások teljesítési helye az az út, amelyet a teljesítés során megtesznek.

Ugyanígy a fizikai megvalósulás, a kivitelezés helye határozza meg az adókötelezettséget az ingó javakon elvégzett munkák, a szállításhoz kapcsolódó járulékos szolgáltatások (fel- és lerakodás, árukezelés) esetében. Az előadóművészek szolgáltatásai, a kulturális, a művészeti, a sport-, a nevelési vagy oktatási eseményeken való aktív részvétel és ezek járulékos szolgáltatásai ugyancsak a kivitelezés helyén adókötelesek. Ez részben abból fakad, hogy a megvalósítás helye

meghatározó része a szolgáltatásnak, részben pedig abból, hogy – mivel a „fogyasztás” a koncert- vagy előadóteremben, stadionban stb. történik – a fogyasztást terhelő adónak is itt kell megjelennie.

Vannak olyan szolgáltatások, amelyek esetében a teljesítés megvalósítási helye nem meghatározó eleme a teljesítésnek, ráadásul a felek személyes találkoztóját is el lehet kerülni. Ezekben az esetekben könnyen előfordulhatna, hogy a szolgáltató vállalkozás az áfa-szabályok tanulmányozása után választaná meg székhelyét, ahonnan a szolgáltatásokat nyújtja. A főszabály alkalmazása (teljesítési hely: a szolgáltatás

nyújtójának székhelye) mellett az alacsonyabb adóterhek köszönhetően közvetlen árelőnyre tehetne szert. Ebben az esetben a szolgáltatást igénybe vevő személy székhelyét kell a teljesítés helyének tekinteni azokban az esetekben, amikor az adott szolgáltatás megrendelője a Közösségen kívüli személy, vagy a Közösségen belüli adóalany, de székhelye más tagállamban található. Ez az eltérés az eddigiektől azért is figyelemre méltó, mert a teljesítési helyet nem egyszerűen a szolgáltatás jellege alapján kell meghatározni, hanem figyelembe kell venni a megrendelő körülményeit – adóalanyiságát és állampolgárságát – is.

A szolgáltatásoknak igen heterogén csoportja részesül ebben a különleges elbánásban. A főbb kategóriák a következők:

- szabadalmi, szerzői jogok, licencek, védjegyek és hasonló jogok átruházása vagy más módon történő hasznosítása;
- hirdetési és reklámszolgáltatások;
- tanácsadók, mérnökök, ügyvédek, könyvelők nyújtotta szolgáltatások;
- adatfeldolgozás és -szolgáltatás;
- banki és pénzügyi szolgáltatások, biztosítás és viszontbiztosítás;
- munkaerő bérbeadása;
- távközlési szolgáltatások;
- ingóságok (kivéve: szállítóeszközök) bérbeadása;
- kötelezettségvállalás a fenti tevékenységtől való teljes vagy részleges tartózkodásra;
- a fenti tevékenységek közvetítésében részt vevő ügynökök tevékenysége.

A kettős adózás és az adózás elmaradásának elkerülése érdekében egyértelműen és egysegiesen kell a termékértékesítés és a szolgáltatásnyújtás teljesítési helyét meghatározni. Ezen a területen figyelemmel kell kísérni a Közösség döntéseit, mivel bizonyos ügyletkörök (például telekommunikáció, ügynöki tevékenység) teljesítési helyének megítélése folyamatos átdolgozás alatt áll, illetve attól a magyar gyakorlat eltér (fuvarszközök bérbeadása, nemzetközi személyszállítás).

A magyar áfa-törvény a termékértékesítés és a szolgáltatásnyújtás teljesítési helyének meghatározásában harmonizált. Azaz a szolgáltatásnyújtás teljesítési helyét, amennyiben az a főszabálytól eltér, a következőképpen szabályozza.

A meglévő ingatlanhoz, továbbá az annak létesítéséhez közvetlenül kapcsolódó szolgáltatásoknál (ide értve az ingatlanügynök, -szakértő és az építész tevékenységét is) a szolgáltatásnyújtás teljesítési helyét az ingatlan fekvése határozza meg. A közlekedésnél a teljesítés helyének azt az útvonalat kell tekinteni, amelyet a szolgáltatásnyújtás teljesítése során ténylegesen megtesznek.

A teljesítés helyének azt a helyet kell tekinteni, ahol a szolgáltatásnyújtás ténylegesen történik:

- kulturális, művészeti, tudományos, oktatási, szórakoztatási és sportszolgáltatásoknál, továbbá az ezek teljesítéséhez kapcsolódó szolgáltatásoknál;
- a közlekedéshez járulékosan kapcsolódó szolgáltatásoknál, így különösen: a raktározásnál, a közlekedési eszközök őrzésénél;
- a termék – kivéve az ingatlant – szerelésénél, javításánál, karbantartásánál, felújításánál, átalakításánál;
- a termékhez – kivéve az ingatlant – közvetlenül kapcsolódó szakértői tevékenységeknél.

A szolgáltatásnyújtás teljesítési helyét a szolgáltatást saját nevében *megrendelő* gazdasági tevékenységének székhelye, illetve állandó telephelye, ezek hiányában pedig állandó lakóhelye vagy szokásos tartózkodási helye határozza meg:

- a termék – kivéve az ingatlant – bérbeadásánál;
- szerzői alkotáshoz, találmányhoz, szabadalomhoz, védjegyhez, ipari mintához és kereskedői névhez fűződő jogok, továbbá más, ezekhez hasonló jogok átengedésénél;
- reklám- és propagandaszolgáltatásoknál;
- ügyvédi, számviteli, adóügyi szolgáltatásoknál, illetve mérnöki szolgáltatásoknál

– kivéve meghatározott mérnöki szolgáltatásokat –, továbbá más, ezekhez hasonló szaktanácsadásoknál;

- adatok és információk feldolgozásánál és közlésénél;
- banki, biztosítási, viszontbiztosítási és egyéb pénzügyi szolgáltatásoknál, kivéve a széfügyletet;
- személyzet átadásánál, munkaerő kölcsönzésénél;
- távközlési szolgáltatásnál;
- az eddig felsorolt szolgáltatásnyújtások teljesítésében való közreműködésnél (közvetítésnél), ha az más nevében és javára történik.

Ha a szolgáltatásnyújtás teljesítési helyét a szolgáltatást nyújtó vagy a szolgáltatást saját nevében megrendelő adóalany székhelye, illetve állandó telephelye határozza meg, de az adóalanynak több ilyen helye van, a teljesítés helyének azt a székhelyet, illetve állandó telephelyet kell tekinteni, amely a teljesítéssel a legközvetlenebbül érintett.

6.5. Az adófizetési kötelezettség keletkezése

A 6. irányelv 10. cikke az adófizetési kötelezettség keletkezéséről főszabályként úgy rendelkezik, hogy az adófizetési kötelezettség a termékek leszállításakor, illetve a szolgáltatások teljesítésekor keletkezik. A fizetési kötelezettség attól függetlenül létrejön,

hogy az értékesítés ellenszolgáltatását az igénybe vevő megfizette-e vagy sem. Előlegfizetés vagy részletfizetés esetén, ha az ellenértéket részben vagy egészben a teljesítés időpontja előtt megfizetik, akkor a korábbi fizetés már adófizetési kötelezettséget keletkeztet.

A 6. irányelv a tagállamok számára lehetővé teszi más keletkezési időpontok rögzítését egyes értékesítések esetében. Ez az időpont lehet a számla kibocsátásának időpontja, az ellenérték kézhezkapása, vagy más időpont a teljesítést követő meghatározott határidőn belül.

A magyar szabályozásban is – a 10. cikk alapján – a teljesítéskori adózás a főszabály. Abban az esetben, ha a termék átadása olyan okirat alapján történik, amely a termék határozott időre szóló bérletéről vagy részletvételéről azzal a kikötéssel rendelkezik, hogy a bérlő vagy a vevő a tulajdonjogot legkésőbb az utoljára esedékes bérleti díj vagy részlet kiegyenlítésével, illetve a szerződés lejártával megszerzi, akkor az adófizetési kötelezettség keletkezésének időpontja *a termék birtokba adása*. Ha a felek által kötött szerződés alapján a teljesített termékértékesítésekről, nyújtott szolgáltatásokról időszakonként számolnak el, akkor az adófizetési kötelezettség keletkezésének időpontja *az elszámolási időszak utolsó napja*, de legkésőbb a teljesítésre kötelezett adó-

alany adó-megállapítási időszakának utolsó napja. Előleg esetében a kapott előleg kézhezvételének időpontjában, import esetében pedig a belföldi forgalom számára történő, illetve a vámkezelésményes (engedélygyes) vámkezelésre irányuló árunyilatkozat elfogadásának, illetve az olyan vámhatósági intézkedésnél, amelynek következtében a terméket a belföldi forgalom számára vámkezeltnak kell tekinteni, az intézkedésre okot adó körülmény keletkezésének időpontjában keletkezik az adófizetési kötelezettség.

6.6. Az adóalap meghatározása

Az irányelv 11. cikke szerint belföldi ügyleteknél a főszabály szerint az adó alapját a vevő, a megrendelő vagy egy harmadik személy által fizetett ellenérték képezi, amelyhez az eladó, vagy a szolgáltatás nyújtója hozzájutott, vagy hozzá kell jutnia.

Az ingyenes ügyleteknél az adó alapja az ellenértékül szolgáló termék és szolgáltatás adó nélküli forgalmi értéke, ilyen érték hiányában a terméknek az adófizetési kötelezettség keletkezése időpontjában meghatározott előállítási költsége. A saját vállalkozásban megvalósított beruházásnál az adó alapja a tárgyi eszköznek az adófizetési kötelezettség keletkezésének időpontjában meghatározott előállítási költsége. A magyar szabályozás tehát

megfelel a 6. irányelvben lefektetett követelményeknek.

A magyar áfa-törvény szerint a devizában kiállított számlák esetében az adóalap megállapítására a Magyar Nemzeti Bank által közzétett hivatalos devizaárfolyamot kell alkalmazni, figyelembe véve az adófizetési kötelezettség keletkezésének időpontjára vonatkozó szabályokat. Olyan külföldi fizetőeszköz esetében, amelynek nincs forintban kifejezett árfolyama, az adott devizára az MNB által az adott adófizetési kötelezettség keletkezését megelőző negyedévre vonatkozó, euróban megadott árfolyamot kell figyelembe venni.

Az adó alapjának hazai meghatározása gyakorlatilag azonos az európai normákkal. Az adóalapba nálunk is beszámít mindaz, ami az ellenértékbe beletartozik, beleértve az értékesítés árát közvetlenül befolyásoló támogatásokat is.

6.7. Az adó mértéke

A Közösségben 1992-ben megegyezés született az áfa-kulcsok közelítéséről. A közösségi szabályozás szerint 15 százaléknál nem alacsonyabb, normál áfa-kulcsok a gyakorlatban 15 és 25 százalék közöttiek a Közösség tagállamaiban. Az elfogadott irányelv kiterjed a *kedvezményes kulcsok* korlátjaira (legalább 5 százalék), valamint alkalmazható-ságuk területeire és feltételeire is. A tagállamok

meghatározott termékek és szolgáltatások értékesítésére alkalmazhatnak kedvezményes kulcsot. Ezen termékeket és szolgáltatásokat a 6. irányelv H melléklete tartalmazza. Ezek a következők:

- emberi és állati fogyasztásra szolgáló élelmiszerek (beleértve az italokat is, de az alkoholos italok kivételével); általában élelmiszerkészítésre szolgáló élőállatok, magvak, növények és összetevők; általában élelmiszer kiegészítésére vagy helyettesítésére szolgáló termékek;
- vízszolgáltatás;
- általában az egészségügyben, a betegségek megelőzésére, gyógykezelésre és az állatgyógyászatban használt gyógyszerészeti termékek, beleértve a fogamzásgátló és egészségügyi védekezésre használt termékeket;
- általában a fogyatékosok kezelésére, illetve enyhítésére szolgáló gyógyászati berendezések, segédeszközök és más felszerelések, amelyek kizárólag a fogyatékosok személyes használatára szolgálnak, beleértve az ilyen áruk javítását is, továbbá a gépkocsiban használatos gyermeküléseket;
- utasok és útipoggyászuk szállítása;
- könyvek (ide értve a brosúrákat, a röplapokat, és más nyomtatott anyagot, a gyermekfilmeket, a rajzoló, illetve kifestő-könyveket, a nyomtatott vagy kéziratos kottákat, a térképeket, a vízrajzi vagy hasonló ábrá-

kat), újságok és folyóiratok értékesítése – beleértve a könyvtári kölcsönzést is –, kivéve a nagyrészt vagy teljes egészében reklám-célú anyagokat;

- show-műsorokra, színházba, cirkuszba vagy vásárokbba, vidámparkokba, koncertekre, múzeumokba, állatkertbe, moziba, kiállításokra vagy más kulturális eseményre és létesítménybe szóló belépőjegyek, műsorszóró szolgáltatások vétele;
- írók, zeneszerzők és előadóművészek által nyújtott szolgáltatások, illetve a nekik járó tiszteletdíjak;
- a szociálpolitika keretében nyújtott lakás, lakásépítés, -felújítás és -átalakítás;
- olyan típusú áruk és szolgáltatások, amelyeket általában a mezőgazdasági termelésben történő felhasználásra szolgálnak, kivéve az olyan beruházási javakat, mint a gépek és épületek;
- szállodák vagy más hasonló létesítmények által nyújtott szállásadás, beleértve az üdülőhelyi szállásbiztosítást, továbbá kempingek és lakókocsi-parkok férőhelyeinek bérbeadását is;
- sporteseményekre szóló belépők;
- sportlétesítmények használata;
- a tagállamban jótékonyági szervezetként elismert, jóléti, illetve társadalombiztosítási munkát végző szervezetek szolgáltatásai és termékei, amennyiben ezek a 13. cikk alapján nem élveznek mentességet;

- temetkezési vállalkozók és hamvasztási szolgáltatók által nyújtott szolgáltatások, beleértve az ezzel kapcsolatos termékeket is;
- orvosi és fogászati ellátás, valamint gyógyfürdői kezelés, amennyiben ezek a 13. cikk alapján nem élveznek mentességet;
- meghatározott kivételekkel közterületek tisztántartásával, személtelszállítással és hulladékfeldolgozással kapcsolatos szolgáltatások.

A Közösség tagállamaiban a közös áfa-rendszer révén az adóztatás szerkezete egységes, azonban az alkalmazott kulcsok továbbra is eltérnek (1. táblázat). Az egyes államokban érvényesülő súlyosabb adóterheket és az ezek által okozott versenytorzulásokat ellensúlyozhatja a hatósági tevékenység és/vagy a kedvezőbb deviza/valutaárfolyam. Az euróövezet létrejöttével az árfolyamok már csak minimális kiegyenlítő szerepet játszhatnak. Az Európai Közösség távlati célja, hogy a Közösség teljes területén egyetlen, egységes kulcsot alkalmazzanak. Ez nagymértékben egyszerűsítene az összefázisú forgalmi adó alkalmazását, ellenőrzését, és a semlegesség követelményét is így teljesítené a legtökéletesebben.

A közösségi adójogszabály-alkotáshoz azonban politikai konszenzus szükséges (adózási kérdésekben csak a tagállamok egyhangú döntésével születhetnek meg a jogszabályok), ami nem alakult ki az egységes

1. táblázat. A 15 tagállam által alkalmazott adókulcsok %-ban (2002. május 1-jei állapot)

Ország	Különlegesen kedvezményes kulcs	Kedvezményes kulcs	Normálkulcs	Parkolókulcs
Ausztria	–	10/12	20	–
Belgium	–	6	21	12
Dánia	–	–	25	–
Finnország	–	8/17	22	–
Franciaország	2,1	5,5	19,6	–
Görögország	4	8	18	–
Hollandia	–	6	19	–
Írország	4,3	12,5	21	12,5
Luxemburg	3	6	15	12
Nagy-Britannia	–	5	17,5	–
Németország	–	7	16	–
Olaszország	4	10	20	–
Portugália	–	5/12	17	–
Spanyolország	4	7	16	–
Svédország	–	6/12	25	–

Forrás: A tagállamok által alkalmazott általános forgalmiadó-mértékek az Európai Közösségben – az Európai Bizottság Adózás és Vámunió Főigazgatósága által készített összeállítás (dokumentációs szám: DOC/2908/2002 – EN) A különlegesen kedvezményes kulcs és a parkolókulcs ideiglenesen fenntartható adókulcsok.

áfa-kulcsot illetően. Az egyes országok adórendszereiben egymástól nem elválaszthatók az egyes adónemek, amelyek együttesen biztosítják a megfelelő adóbevételeket a költségvetések számára, és alakítják ki a gazdaság szektoraira, a háztartásokra rakódó adóterhek mértékét.

A hazánkban alkalmazott 25 százalékos általános kulcs vonatkozik az iparcikkek

döntő hányadára, az üzemanyagokra, az úgynevezett nem alapvető lakossági szolgáltatásokra, a távközlési és a hírügynevelési szolgáltatásokra, az építőanyagokra, az építőipari szolgáltatásokra, az építmények és a befejezetlen lakás építésére, a készüléképítést követő első értékesítésre is.

A hazai gyakorlatban ezen kívül két kedvezményes kulcs létezik: a 0 és a 12 százalé-

kos kulcs. A besorolásokat az áfa-törvény 1. számú melléklete tartalmazza. A 0 százalékos, azaz a különösen kedvezményes kulcs alá tartozik a gyógyszerek és gyógyászati készítmények jelentős része, bizonyos vakok által használt eszközök, tankönyvek.

A gyógyszerekre és a gyógyászati termékekre a közösségi irányelv a kedvezményes kulcs alkalmazását javasolja, amely a közösségi szabályozás szerint minimum 5 százalékos. Németországban és Ausztriában, ahol az egészségbiztosítási rendszer széles körben kiépült, ezekre a termékekre nem

állapítanak meg 0 kulcsot. Magyarországon is hasonlóan erős az egészségbiztosítási rendszer: a gyógyszereknek több mint 60 százalékan átlagosan 80 százalékos a támogatás, azaz az áfa-kulcs megemlése a fogyasztói árakra nem fog nagyobb hatást gyakorolni.

Egyes gyógyászati termékek (fogászati anyagok, egészségügyi műanyag- és gumiárúk) és egyes gyógyászati segédeszközök a 12 százalékos kedvezményes kulcs alá tartoznak, de itt található az alapvető fogyasztási javak is (élelmiszerek, tűzifa, a közüzemi szolgáltatások zöme, a személyszállítás).

6.8. Adómentességek

A közösségi hozzáadottérték-adó rendszerben az adómentesség két tényállást takar. Megkülönböztetjük egyrészt azon adómentes értékesítéseket, amelyek nem jogosítanak az előzetesen felszámított adó levonására, ez analóg a magyar *tárgyi adómentességgel*; másrészt az *egyéb mentességeket*, amelyek az input adó levonására jogosítanak fel, ezek gyakorlati szempontból nulla adómértékkel járó értékesítéseknek tekinthetők. Az irányelv 13. cikk (A) és (B) bekezdése, továbbá 14. és 15. cikke kimondják, hogy a tagállamok az egyéb közösségi rendelkezések fenntartása mellett mentesítik az adó alól az irányelvben tételesen felsorolt tevékenységeket. A tagállamok azonban szabadon határozhatják meg a mentességek pontos és megfelelő alkalmazásának feltételeit, és biztosítják az adókikerülés és adócsalás megakadályozását.

Az előzetesen felszámított adó tehát *nem levonható*, ha az adóalany a terméket és a szolgáltatást az irányelv 13. cikkében felsorolt, a *tárgyi adómentesség alá tartozó* termékértékesítéshez és szolgáltatásnyújtáshoz használja fel. Az említett cikk az alábbi tevékenységeket sorolja fel:

- az állami postaszolgáltatók által nyújtott szolgáltatások;
- a kórházi és orvosi gyógykezelés;
- azok a gyógyellátások, amelyeket az adott tagállam által meghatározott orvosi

és természetgyógyászati hivatások gyakorlóí fejtenek ki;

- az emberi szervek, a vér és az anyatej biztosítása;
- azok a szolgáltatások, amelyeket a fogtechnikusok hivatásuk gyakorlásának keretében teljesítenek, valamint a fogorvosok és fogtechnikusok fogpótlás-értékesítése;
- azok a szolgáltatások, amelyeket a személyek olyan önkéntes egyesülései nyújtanak, amelyek vagy adómentes tevékenységet folytatnak, vagy amely tevékenység tekintetében nem adóalanyok, e tevékenység gyakorlásának közvetlen céljaira szolgáltatnak tagjaiknak;
- szociális ellátással és szociális biztonsággal szorosan összefüggő szolgáltatások és termékértékesítések;
- közintézmények vagy egyéb, az érintett tagállam által szociális jellegűnek elismert intézmények által végzett, a gyerekek és a fiatalok gondozásával szorosan összefüggő szolgáltatások és termékértékesítések;
- a gyermekek és a fiatalok nevelése, az iskolai vagy főiskolai oktatás, a képzés, továbbképzés, vagy szakmai átképzés;
- magántanárok iskolai és főiskolai oktatómunkája;
- személyzetnek vallásos és világnézeti intézményeken keresztül történő rendelkezésre bocsátása;
- a biztosítási és viszontbiztosítási tevékenység, beleértve az ahhoz tartozó szolgál-

tatásokat, amelyeket biztosítási ügynökök és képviselők teljesítenek;

- ingatlanok bérbeadása és hasznosítása, *kivéve:*

- › szállás nyújtása a szállodaiparban, kereskedelmi vendéglátásban, nyári táborokban, kempingekben;

- › járművek parkolására szolgáló helyek bérbeadása;

- › huzamosabb időtartamra beépített berendezések és gépek bérbeadása;

- › postafiókok bérbeadása

- az alábbi pénzügyi szolgáltatások:

- › hitel nyújtása és közvetítése, valamint a hitelek – a hitelező által történő – kezelése;

- › kötelezettségek, kezességek és más biztosítékok és garanciák közvetítése és átvállalása, valamint hitelbiztosítások – a hitelező által történő – kezelése;

- › a betéti és folyószámla-forgalommal, a fizetési és átutalási forgalommal, a követelésekkel, csekkekkel, és más forgatható papírokkal kapcsolatos forgalom, beleértve a közvetítői tevékenységet is, a követelésbehajtás és a faktorálás kivételével;

- › azok a tevékenységek – a közvetítést is beleértve –, amelyek törvényes fizetőszközként szolgáló devizákra, bankjegyekre és érmékre vonatkoznak, a gyűjteményi tárgyak kivételével, beleértve a

bankjegyeket is (gyűjteményi tárgynak minősülnek az aranyból, ezüstből vagy más fémből készült érmék, valamint azok a bankjegyek, amelyeket rendes körülmények között nem használnak törvényes fizetőszközként, illetve amelyek numizmatikai értékkel bírnak);

- › azok a tevékenységek – a közvetítést is beleértve, de a megőrzés és kezelés kivételével –, amelyek részvényekre, gazdasági társaságokban és egyesületekben meglévő részesedésekre, adóskötelezvényekre vagy egyéb értékpapírokra vonatkoznak, az áruk feletti jogot megtestesítő okmányok, ingatlannal kapcsolatos meghatározott jogok, meghatározott dologi jogok, illetve bizonyos üzletrészek vagy ezzel egyenértékű érdekeltségek, továbbá az értékpapírok kivételével;

- › a tagállamok által meghatározott különleges befektetési alapok kezelése;

- belföldön érvényes postabélyegek, illetékbélyegek és egyéb hasonló bélyegek – feltüntetett értéken történő – értékesítése;

- fogadások, sorsjátékok és más pénztétel folytatott szerencsejátékok a tagállam által megállapított feltételek és korlátozások mellett;

- meghatározott kivételekkel épületek vagy épületrészek, és a hozzá tartozó telek értékesítése;

- meghatározott kivétellel beépítetlen telkek értékesítése.

Magyarországon a tárgyi adómentességet alapvetően három szempont indokolhatja: egyrészt a tevékenység végső fogyasztója maga a „köz” (közigazgatás, közbiztonság, honvédelem). Másrészt a tevékenység finanszírozása olyan, hogy az utolsó értékesítési fázisban nem keletkezne fizetendő forgalmi adó, mert a belföldi végső fogyasztó jellemzően ingyen jut a szolgáltatáshoz (iskola- rendszerű oktatás, egészségügy, szociális ellátás). Harmadrészt pedig a tevékenység bekapcsolása az áfa-rendszerbe technikailag nem vagy csak aránytalanul nehezen oldható meg (banki és biztosítási tevékenység, ingatlanok értékesítése vagy bérbeadása, szerezési játékok).

A direktíva által felsorolt tárgyi adómentes kör és a hazai áfa-törvényben annak minősített ügyletek lényegében ugyanazok.

6.9. Az adólevonás

Az irányelv 17. cikk (1) és (2) bekezdése alapján az adóalany az általa értékesített termékek és szolgáltatások után felszámított adóból azonnal levonhatja vagy visszaigényelheti az adóköteles értékesítéseihez igénybe vett és számára leszámlázott termékekre és szolgáltatásokra, közösségi beszerzésekre vagy importra eső előzetesen felszámított adót.

Az adólevonási jog a levonható adót érintő ügylethez kapcsolódó adófizetési kötelezettség beálltának időpontjában keletkezik.

Az adóalany beszerzéseit terhelő, előzetesen felszámított áfa levonhatóságának feltétele tehát, hogy azok az adóalany adóköteles tevékenységét szolgálják. Bizonyos termékek, illetve szolgáltatások esetében azonban vitatható, hogy annak igénybevétele mennyiben szolgálja a vállalkozás üzleti érdekeit, illetve melyek esetében nem zárható ki a magáncélú fogyasztás. Ilyenek lehetnek például az alkalmazottak által a munkavégzés kapcsán igénybe vett szolgáltatások (például a szállás, az étkezés költségének elszámolása, a mobiltelefon, a céges autó használata), illetve az üzleti partner részére nyújtott szolgáltatások, mint például az éttermi meghívások vagy az üzleti célú ajándékok. A tagállamok többnyire eltérően ítélik meg ezeket és az ehhez hasonló beszerzéseket a levonhatóság szempontjából.

Van azonban néhány termék és szolgáltatás, amely esetében viszonylag egységes gyakorlat alakult ki. Így például a tagállamok többségében nem helyezhető levonásba a személygépkocsi, vagy meghatározott mennyiségű személy szállítására szolgáló jármű beszerzésére, lízing-, illetve bérleti díjára jutó áfa, valamint ezen jármű fenntartási költségére eső áfa, ide értve az üzemelte-

téshez használt üzemanyag áfáját. A tagállamok általában nem vitatják sem az irodai telefon/fax díj áfájának levonhatóságát, sem a mobiltelefon-készülék, illetve az ezen keresztül bonyolított hívások díjára eső áfa levonhatóságát, de a számlának a cég nevére kell szólnia. A telefon használat során azonban gyakran az input számlák teljes áfatartalmának levonhatósága mellett megkövetelik a tényleges vagy vélelmezett magánhasználat utáni áfa megfizetését. Az ingyenesen nyújtott termékek, szolgáltatások beszerzésére, előállítására jutó adó főszabályként nem helyezhető levonásba. Kivétel ez alól az üzleti ajándék. A tagállamok eltérő értékhatárokat, feltételeket állítanak arra nézve, hogy mi minősülhet üzleti ajándéknak.

A jelenlegi magyar szabályozás a levonási jog tekintetében a hatékonyság közösségi elvének is megfelel. Egyes esetekben korlátozza a levonási jogot (levonási tilalom vonatkozik például a személygépkocsi nem továbbértékesítési célú beszerzésére), illetve a behajthatatlan követelések esetében nem ad korrekcióra lehetőséget. A magyar pénzügyi intézetek számára jelentős változás lesz a csatlakozást követően, hogy adólevonási joguk megnyílik olyan tárgyi adómentes szolgáltatások esetén (biztosítási, pénzügyi, banki szolgáltatásoknál), ahol a szolgáltatás igénybe vevője nem rendelkezik a Közössé-

gen belül székhellyel, mivel ezt a 6. irányelv kötelezően előírja.

6.10. Különleges adó-megállapítási módok

Az irányelv négy fajta különleges adózási módszert tesz lehetővé a *kisvállalkozások*, a *mezőgazdasági kistermelők*, az *utazási irodák* és a *használtcikk-kereskedelem* adóztatására.

A kisvállalkozásoknál egyszerűsített eljárásokat (szűk körben, zömében a végső fogyasztóknak értékesítő, magas munkahányadú és kis költségigényű szolgáltatásnyújtásnál), például átalányadózási szabályokat alkalmazhatnak az adó megállapítására és beszedésére. A cél a kisvállalkozásokra háruló eljárási terhek csökkentése, nem pedig az adó mérséklése. A 6. irányelv határozottan rögzíti, hogy az átalányadózás nem vezethet a tényleges adóteher csökkenéséhez. A tagállamok ezenkívül adómentességet adhatnak azon kisvállalkozások részére, amelyek éves forgalma nem haladja meg az 5000 eurót – a fizetési kötelezettség alóli mentesítés általában a levonási jog megvonásával jár együtt (a kisvállalkozást a végső fogyasztóhoz hasonlóan kezeli a rendszer). Ha a tagállamok az értékhatárt korábban magasabb összegben határozták meg, ezt a magasabb összeget alkalmazhatják. A 15 tagállam többségében ennél jóval magasabb bevételi

2. táblázat. A 15 tagállam által a kisvállalkozásoknak biztosított alanyi adómentesség éves bevételi értékhatárai (N/A: nincs ilyen rendelkezés)

Ország	Kisvállalkozások adómentességi értékhatára (euró)
Ausztria	N/A
Belgium	5580
Dánia	2680 (20 000 dán korona)
Finnország	8500
Franciaország	76 300
Görögország	7000
Hollandia	N/A
Írország	51 000
Luxemburg	10 000
Nagy-Britannia	86 112 (55 000 angol font)
Németország	16 620
Olaszország	N/A
Portugália	12 470
Spanyolország	N/A
Svédország	N/A

értékhatár mellett is lehet az adómentességet választani (2. táblázat).

A magyar szabályozás megkülönböztet alanyi adómentességet, a kereskedelmi szálláshelyeladási tevékenységre, illetve bolti kiskereskedelmi tevékenységre vonatkozó különleges adózási módot, amelyek megfelelnek az irányelv rendelkezéseinek. Ezek közül az alanyi adómentesség tekinthető a legelterjedtebbnek, mivel ez nem kötődik a gazdasági tevékenységek egy szűk köréhez, hanem általános jelleggel választható az éves szín-

ten 2 millió forintos árbevételt meg nem haladó vállalkozások körében (átalányadózó egyéni vállalkozóknál a határ 4 millió forint, családi gazdálkodóknál és mezőgazdasági átalányadózóknál pedig 6 millió forint).

Az irányelvben szereplő *második különleges adó-megállapítási módot a mezőgazdasági kistermelők alkalmazhatják*. A rendszerben a kistermelő által teljesített értékesítések adómentesek, de a termelő átalány formájában kompenzációt kap az értékesítéseiből igénybe vett termékek és szolgáltatások

árában foglalt input áfa ellentételezésére. Az irányelv A) melléklete tartalmazza a mezőgazdasági termelő tevékenységeket. Ezek a következők:

- Növénytermesztés:
 - › általános mezőgazdaság, a szőlőtermesztést is beleértve;
 - › gyümölcstermesztés (az olajbogyótermesztést beleértve), valamint a zöldség-, a virág- és a dísznövénytermesztés, szabadföldön és üvegházban egyaránt;
 - › gomba- és fűszertermesztés, vetőmag- és palántatermesztése, faiskolák kialakítása.
- Állattenyésztés, földműveléssel együtt:
 - › általános állattartás;
 - › baromfitenyésztés;
 - › nyúltenyésztés;
 - › méhészet;
 - › selyemhernyó-tenyésztés;
 - › csigatenyésztés.
- Erdőgazdálkodás
- Halászat:
 - › édesvízi halászat;
 - › haltenyésztés;
 - › kagyló- és osztrigatenyésztés, valamint egyéb puhatestűek és rákok tenyésztése;
 - › békatenyésztés.
- Mezőgazdasági termelésnek minősülnek azok a *feldolgozási műveletek*, amelyeket

a gazda lényegében mezőgazdasági termelésből származó termékeken, rendszerint a földművelési, erdőgazdálkodási vagy halgazdasági vállalkozásokban használt eszközökkel végez.

Az irányelv B) melléklete alapján pedig mezőgazdasági szolgáltatásnak minősülnek az olyan szolgáltatások, amelyek rendszerint a mezőgazdasági termelést *kísérik*, különösen:

- talajművelés, aratás, cséplés, préseles, szüretelés, betakarítás, vetés és ültetés;
- csomagolás és piacra előkészítés, mint például mezőgazdasági termékek szárítása, tisztítása, aprítása, fertőtlenítése és silózása;
- mezőgazdasági termékek tárolása;
- szarvasmarha gondozása, tenyésztése és hizlalása;
- rendszerint mezőgazdasági, erdőgazdálkodási vagy halgazdasági vállalkozásokban alkalmazott eszközök mezőgazdasági célokra történő bérbeadása;
- műszaki segítségnyújtás;
- gyomirtás és kártékony állatok irtása, növények és földek permetezése;
- öntöző- és vízlecsapoló berendezések üzemeltetése;
- fák nyesése és kivágása, valamint egyéb erdőgazdasági szolgáltatások.

A magyar áfa-törvényben a mezőgazdasági tevékenységet folytató adóalanynak e tevékenysége körében teljesített termékértékesi-

tése után, az átvevő (felvásárló) adóalany köteles a felvásárlási áron felül, de az ellenérték részeként *kompenzációs felárat* is fizetni, azaz a magyar szabályozás teljességgel harmonizált az irányelvvel. Az irányelvben megnevezett termékkör és szolgáltatási kör a magyar szabályozásban is megjelenik, néhány indokolt eltéréssel (például az osztrigatenyésztéssel kapcsolatos szabályozásra értelemszerűen nincs szükség).

A 6. irányelv kimondja, hogy az *utazási iroda* egyetlen szolgáltatást végez, más adóalanytól az utazási szolgáltatás teljesítéséhez szükséges és igénybe vett termékek és szolgáltatások árában felszámított

adó levonására nem jogosult, és az értékesítési árrés vagy különbözet alapján adóköteles. E különbözeti adóalap az utasok által befizetett díjak és az utasok közvetlen szükségleteinek kielégítésére igénybe vett értékesítések és szolgáltatások költségének a különbsége. Ha az utazási iroda szolgáltatásai a Közösségen kívüli tevékenységekhez kapcsolódnak, akkor a különbözet nulla adómértékkel adózik.

A magyar szabályozás e tekintetben is hűen követi az irányelvet. Az idegenforgalmi tevékenységre vonatkozó különös adózási szabályok alapján az idegenforgalmi tevékenységet folytató adóalany adóalapja az általa elért, önálló pozíciószámként számított árrés.

Szükséges megemlíteni ugyanakkor, hogy ez a szabályozás „mozgó célpont” az unióban. Az Európai Tanács görög elnökségének (2003. első féléve) ideje alatt tárgyalják azt az irányelv-tervezetet, amely az utazási irodák adóalanyok felé nyújtott ügyleit az általános szabályok szerint (nem árrés-adózással) adóztatná.

Ha az adóalany kereskedő használt cikkeket, műalkotásokat, gyűjteményi tárgyakat, régiségeket értékesít, akkor az adóalap az a profithányad, amelyet ő maga számít fel, csökkentve a profitréshez kapcsolódó költségekkel. Ez a nyereséghányad egyenlő a kereskedő által felszámított eladási ár és vételi ár

különbségével. A különbözet szerinti adózás akkor keletkeztet adófizetési kötelezettséget, amikor a fenti különbség pozitív.

A magyar áfa-törvény szerinti különbözet szerinti adózás és a hulladékforgalmazásra vonatkozó külön adózási szabályok struktú-

rájukat tekintve lényegében megfelelnek az irányelvben lefektetett követelményeknek, de elképzelhető, hogy a jövőben szükség lesz néhány pontosításra, főként a különbözeti adózás kötelezősége és választhatósága területén.

III. A fogyasztási adó

1. A kávéra és a nemesfémekre kivetett fogyasztási adó

Az Európai Unión belül nem tiltott a harmonizált körön (áfa, jövedéki adó) kívül *nemzeti fogyasztási adókat* alkalmazni. Ennek következtében a kávé és az arany fogyasztási adója elviekben fenntartható, ahogyan például Németországban is van a kávétermékeken nemzeti fogyasztási adó. (Az aranyat Románia kivételével egyetlen ország sem adóztatja luxus-adóval.) Magyarországon azonban a fogyasztási adó hosszú távú fenntartása ezen termékeken több szempontból sem célszerű. Az Európai Unióhoz történő csatlakozás után, megfelelő eszköz hiányában a költségvetés nem fogja tudni realizálni a hazai értékesítés során felmerült fogyasztási adót, mivel több uniós tagállamban – például a szomszédos Ausztriában – nincs ilyen extra fogyasztási adó. Tulajdonképpen ez az adó nem nagy biztonsággal csak az unión kívüli, harmadik országokból jövő termékeken lenne beszedhető (azokon is csak akkor, ha közvetlenül Magyarországon lépnének be az unió területére), de biztos, hogy annak fenntartása a magyar forgalmazást versenyhátránnyal sújtaná. Ennek elkerülésére a költségvetés legkésőbb a csatlakozás időpontjáig lemond a kávé és a nemesfémek fogyasztási adójáról.

2. A személygépkocsikon és/ vagy a lakóautókon fennálló fogyasztási adó

A személygépkocsik esetében várható, hogy a fogyasztási adó helyét – hasonlóan egyes EU-tagállamok gyakorlatához – *regisztrációs díj* veszi majd át. Mivel ennek mértéke megközelítőleg egyezni fog a jelenlegi fogyasztási adóval, a költségvetési pozíció és az új személygépkocsik közterhe nem változik.

Az uniós csatlakozást követően ugyanis az unión belüli forgalomban megszűnik a határforgalmi bejelentési kötelezettség, illetve – a

szabad piac elvéből eredően – a tényleges határellenőrzési lehetőség. Azonban megmarad a forgalomba helyezéshez kötött regisztrációs igény. Ennek következtében alakult ki az az ír és finn elgondolás, hogy a személygépkocsik esetében a fogyasztási adó helyét

a belföldi üzembe helyezéshez kötött regisztrációs adó vegye át. A regisztrációs adótól több, autókereskedőket tömörítő érdekképviselőt várja azt, hogy az importált használt autóknál tapasztalható alulszámlázás is megszűnik.

IV. A felkészülést segítő lehetőségek, programok

A közösségi adórendszer működőképességének kiemelt tényezőivé váltak az információs, kommunikációs rendszerek, valamint a hatóságok alkalmazottainak szaktudása is hasonlóképpen fontos. Az adóhatóságok együttműködését tanácsi rendelet és irányelvek szabályozzák, a technikai feltételeket pedig kiterjedt számítógépes hálózat biztosítja. 1993-tól beindult a Matthaueus-adó-program, amely a belső piac működésével kapcsolatos, különleges felkészültséget igénylő témákban segíti az érintett köztisztviselők tapasztalatszerzését, továbbképzését más tagállamok minisztériumaiban, illetve adóhatóságainál.

Ezt a programot 1998-tól az Európai Parlament által indított, úgynevezett Fiscalis-program

rá váltotta fel, amelyet a 2003–2007-ig tartó új Fiscalis-program követ.

Azok számára, akik nem adószakemberek, de vállalkozásaikhoz, mindennapi életükhöz elengedhetetlen az általános forgalmi adó módosításainak ismerete, a pénzügyi igazgatás szervei adnak tájékoztatást a változásokról. Ezenkívül a tájékozódást segítik a Pénzügyminisztérium honlapján fellelhető (www.penzugyminiszterium.hu) vagy az APEH (www.afeh.hu) honlapján megtalálható információk. Emellett a Közösség adójogáról széles körű információk állnak rendelkezésre az Európai Bizottság Adózás és Vámunió Főigazgatósága (Directorate General Taxation and Customs Union, DG TAXUD) honlapján: www.europa.eu.int/comm/taxation_customs.

V. További információforrások

*Európai Bizottság Adózás és Vámunió
Főigazgatósága* (európai uniós vám- és
adóügyek)

[www.europa.eu.int/comm/dgs/taxation_
customs/index_en.htm](http://www.europa.eu.int/comm/dgs/taxation_customs/index_en.htm)

Külügyminisztérium
(Európai integráció fejezet)

www.kum.hu

Magyar Kereskedelmi és Iparkamara
(kamarai szolgáltatások, prognózisok,
elemzések, szakmai anyagok, tanulmányok)

www.mkik.hu,

*Derek W. Urwin: A közös Európa, Az
európai integráció 1945-től napjainkig;*
Corvina Kiadó, Budapest

*Erdős Gabriella, Földes Gábor, Óry Tamás,
Véghelyi Mária: Az Európai Közösség adó-
joga;* KJK Kerszöv, Budapest

*Dr. Hadi László (szerk.): Az új adójog
magyarázata 2001.;* HVG-ORAC Lap- és
Könyvkiadó, Budapest.

**Az „Adózás”
témakörben eddig megjelent
Európai Füzetek:**

Tárnoki Péter

Az európai egységes piac általános
forgalmi adó szabályai

Van egy – nem tudni, honnan származó – tévhit. Eszerint hazánk igen rosszul jár majd az áfa dolgában, ha bekerül az Európai Unióba. Az igazság azonban az, hogy térségünkben – mindenkit megelőzve – Magyarországon vezették be elsőként, még az 1988-as adóreform részeként az áfát. Ennek volt az egyenes folytatása, hogy az általános forgalmi adóra vonatkozó jogszabályok már 1992-ben igazodtak az akkori európai rendelkezésekhez. Mindebből következik, hogy jelenleg – az Európai Unióhoz való csatlakozásunk idején – a magyar áfa-előírásoknak nem alapvető változtatásokra, hanem csupán finomításokra van szükségük. Ezt mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy a mi „áfa-tárgyalásaink” az Európai Unióval 1999 tavasza és 2001 nyara között lezajlottak. E tárgyalások eredményeképpen számos kedvezményt értünk el. Egyebek között ezekről is szól e füzet.

Dr. Szloboda Alíz
fogalmazó
Pénzügyminisztérium